

Kunsten å elske – kjærlighetens uttrykk i sykepleien –

Av Marte Bygstad-Landro

På den internasjonale studentkonferansen, 23.-24. april i Bergen, var dette mitt tema for forelesning på "work shop". Kjærlighet i sykepleien har opptatt meg siden det siste året på sykepleierutdanningen da jeg skrev en Bachelor med samme overskrift. Det jeg ønsket å formidle var og er kjærligheten som uttrykksform også i en relasjon mellom sykepleier og pasient.

I dagens samfunn er følelser svært viktig i enhver relasjon. Jeg mener at det ikke er følelsene som viser kjærligheten, men handlingen. I møte med pasienter som er vanskelige å elske kan vi neppe la oss styre av følelser. Da må overbevisningen om kjærlighetens helbredende kraft først og fremst komme til syne i aktiv handling. Ikke begrunnet av følelser, men av ønsket om å hjelpe ut fra det man ser.

Begrepene jeg har valgt å bruke kan antagelig virke provoserende på noen. Begrepet kjærlighet og begrepet å elske blir sjelden brukt i fagsammenheng, flere vil muligens kalle dem uprofesjonelle begrep. Omsorgsbegrepet derimot, er anerkjent og velbrukt. Men hva er omsorg uten kjærlighet? Mange synes å begrense kjærlighet og det å elske til noe som kun angår de nærmeste. Jeg tror det er nødvendig å tenke annerledes om disse begrepene. Vi kan late som om kjærlighet ikke er et relevant begrep i behandlingsapparatet. Men vi slipper ikke unna.

Med dette som utgangspunkt tok jeg for meg Agapekjærligheten som står beskrevet i bibelen og som anskueliggjøres i 1 brev til Korinterne, kapittel 13. Den universelle kjærligheten som Gud viser alle mennesker, og som vi kan strekke oss etter i vår sykepleierhverdag. Caritas er et kjent begrep i sykepleien og beskriver den praktiske og aktive kjærligheten. Også her viser bibelen eksempel gjennom historien om den barmhjertige samaritan. Hadde kjærligheten vært begrun-

net i følelser ville samaritanen gjort som Levitten og presten, nemlig gått forbi. På ulike sett demonstrerer bibelen kjærlighet, den ideelle, som vi som sykepleiere kan la oss motivere av. Løgstrup, den danske teologen og filosofen, taler om livsytringene og den etiske fordring. Det er de integrerte manifestasjonene i livet som utkrystalliserer seg i møte med den andre. Eksempler på livsytringer er åpen tale, empati og tillit. Løgstrup mener at hvert menneske er i besittelse av livsytringene og at de trigger oss til å hjelpe når vi ser et annet menneske i nød. Han mener moralen kommer i andre rekke, at det ikke først og fremst er denne som motiverer for å hjelpe, men livsytringene som vi intuitivt agerer på. Fordringen er uutalt og vanskelig

Illustrasjon: Helga Johanne Iversen Skartveit

å beskrive fullt ut. Løgstrup peker på at den etiske fordring har flere kjennetegn. Blant annet springer fordringen ut av det faktum at vårt eget liv avhenger av hvordan andre møter oss, og at vi alle er viklet inn i hverandres liv. Fordringen er oss gitt, den er vår uten at vi oppsøker den eller ber om den. Fordringen krever at vi handler. Vi må ta et standpunkt til hvordan vi bør forholde oss til vår neste. Og, til sist, fordringen er taus. Den må oppdages, slik at vi forstår hva den går ut på. Vi må være villig til å gå inn i den andres situasjon før vi handler. Den måten vi møter andre mennesker på, vår holdning, kan gjøre den andres liv truende eller trygt. Løgstrup uttrykker det slik: "Den enkelte har aldri med et annet menneske å gjøre uten å holde noe av dette menneskets liv i sine hender. Det kan være svært lite, en forbigående stemning, en oppstemthet man vekker eller får til å visne, en tristhet man forsterker eller letter. Men det kan også være skremmende mye, slik at det simpelthen står til den enkelte, om den andres liv lykkes eller ei". Emmanuel Levinas var filosof født i Litauen, men skiftet siden til fransk statsborgerskap. Han var jøde og mistet mange i Holocaust. Levinas satt selv i krigsfangenskap, som fransk soldat. Spørsmålet om hva som gjorde Holocaust mulig, hva som gjorde volden mulig, ble for ham ett av etikkens viktigste spørsmål. Ifølge Levinas er der ikke et naturlig skille mellom etikk og filosofi. Filosofi er også etikk fordi enhver tanke om hvordan livet er, med nødvendighet også er en tanke om Den Andre. Levinas mener at det å kunne se Den Andres ansikt, er

Mor Theresa ble forundret over spørsmålet og svarte "lære å elske?" "ved å elske den andre vel."

menneskets viktigste kjennetegn. Det hele starter med å kunne se Den Andre, anerkjenne at Den Andre er suveren og annerledes, men også anerkjenne at Den Andre ligner meg. Dette blikket for Den Andres ansikt er selve menneskelivets utgangspunkt, det alt begynner med. Der hvor Den Andre mister ansiktet sitt, eller der hvor ansiktet er tilslørt, der blir vold mulig. Det er som om gjerningsmannen behøver et offer med ansikt for å føle skyld. Ansiktet er en legemsdel, men den vitner om noe annet. Levinas beskriver i sin bok "Den annens humanisme", at; "Ansiktet lever, det taler, det har sitt sted på kroppen, men det kunne ha sittet et annet sted, i nakken for eksempel. Det ville likefullt ha talt. Det vidunderlige ved ansiktet er at det sier, det sier: nød, sårbarhet, det ber, bønnfaller meg om hjelp, det setter meg under ansvar". Både Levinas og Løgstrup filosofi gir motivasjon til å utøve kjærlighet i møte med pasientene. Løgstrup gjennom livsytringene og det ansvar som medfølger og Levinas gjennom ansiktets appell. Jeg blir stadig overbevist om betydningen av å vise kjærlighet i sykepleier-pasient relasjonen. Det kan være svært utfordrende og til tider lite lystbetont fra min side. Kjærlighet trenger imidlertid ikke alltid være så omfattende. Noen ganger problematiserer vi

kanskje mer enn nødvendig? Mor Theresa ble en gang spurt av en journalist "hvordan kan man lære å elske?" Mor Theresa ble forundret over spørsmålet og svarte "lære å elske?" "ved å elske den andre vel." Lettere sagt enn gjort tenker vi. Bedre å gjøre det enn å snakke om det tenkte Indias gode mor. Kjærligheten trenger ingen begrunnelse, det gjør derimot handlingene våre som profesjonelle yrkesutøvere. Alle har mulighet for å uttrykke kjærlighet, men ikke alle kan begrunne handlingene som uttrykker kjærlighet. Jeg tror reflektert teoretisk kunnskap, sammen med praktisk erfaring, utgjør en nødvendig grunnvoll som gir sykepleier mulighet for å utvikle personlige ferdigheter og evner, også til å uttrykke kjærlighet. Som Fromm uttrykker det i boken "kunsten å elske": Er kjærligheten en kunst, da krever den også innsikt og innsats.